

Laaja hyvinvointikertomus

ARJA IHO

1 Raision väestön hyvinvoinnin nykytila

1.1 Raision väestö

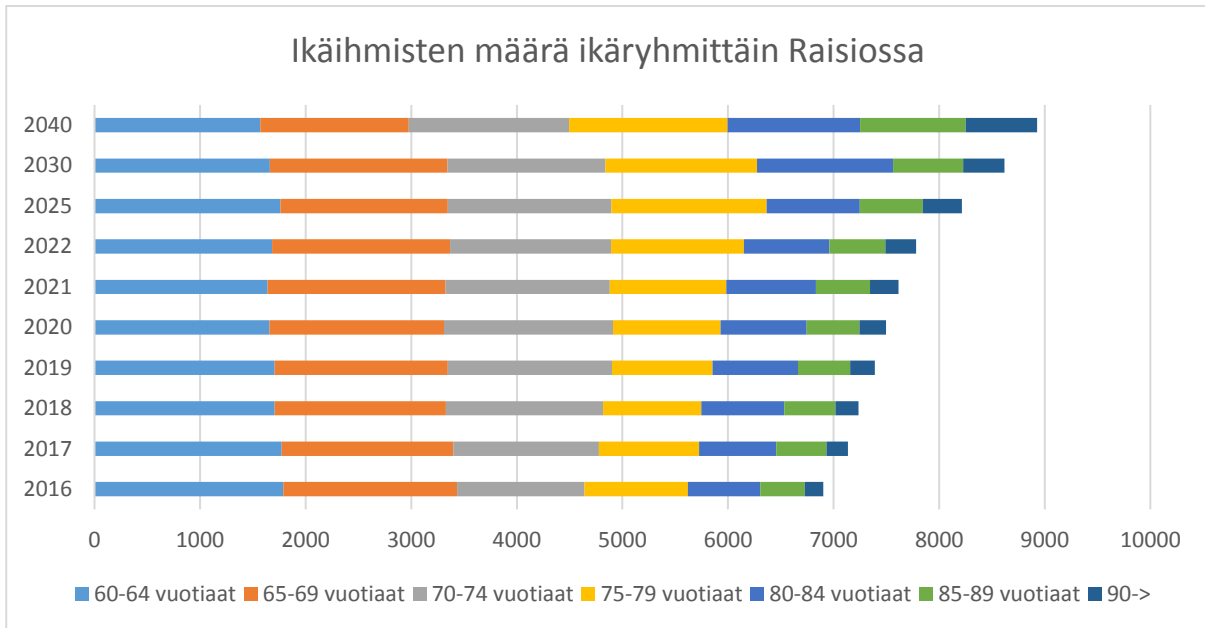
Raision väkiluku oli vuoden 2016 lopussa 24 283. Väkiluku aleni vuodesta 2013 vuoteen 2016 282 henkilöllä ja keski-ikä kasvoi 42,5 vuodesta 43,4 vuoteen. Väestöennuste vuonna 2030 on 24865 asukasta. Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien osuus kasvoi 5,7 %:sta 6,8 %:iin ja kasvoi 227 hengellä.. Ruotsinkielisen väestön määrä väheni kahdeksalla henkilöllä. Kuntien välinen nettomuutto oli 0,9 henkilöä / 1000 asukasta ja se on vertailukuntia ja Turun seutukuntaa alempi.

Avio- ja avoparien, joilla on alaikäisiä lapsia, määrä väheni 316 perheellä, 5444:stä 5128:aan. Yksihuoltajaperheiden määrä väheni 7 perheellä, 849:stä 842:een. Yhden hengen talouksia oli vuonna 2013 4525 ja vuonna 2016 4670.

Yleinen huomio on, että lasten, nuorten ja työikäisten määrä Raisiossa vähenee ja yli 65-vuotiaiden määrä kasvaa. Alla olevassa taulukossa on kuvattu huoltosuhteen kehittymisen ennuste

Väestöennuste 2015 Väestöllinen huoltosuhte muuttujina Alue ja Vuosi

	2020	2022	2024	2026	2028	2030	2032	2036	2040
Kaarina	67,6	69	69,8	70,8	72,1	74	75,9	77,6	78
Naantali	72,3	75,1	77,6	80,6	84,4	87,6	90,6	94,4	95,6
Raisio	65,2	67,5	68,9	70,2	72,5	74,2	76,1	77,5	77,2
Rusko	62,5	65,3	66,5	67,3	69	71,4	74	76,5	76,3
Turku	52,1	53	53,5	53,9	54,4	54,9	55,3	55,1	54,6

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaenn/statfin_vaenn_pxt_003.px/?rxid=e23e9441-2740-46d0-9195-fdddf2a6dc50

Koulutustasomittain kuvaa väestön perustason jälkeistä koulutuksen määrää ja se on Raisiossa alempi kuin vertailukunnissa, Turun seutukunnassa ja koko maassa, vaikka on hienoisesti kehittynyt positiivisesti viime vuosina.

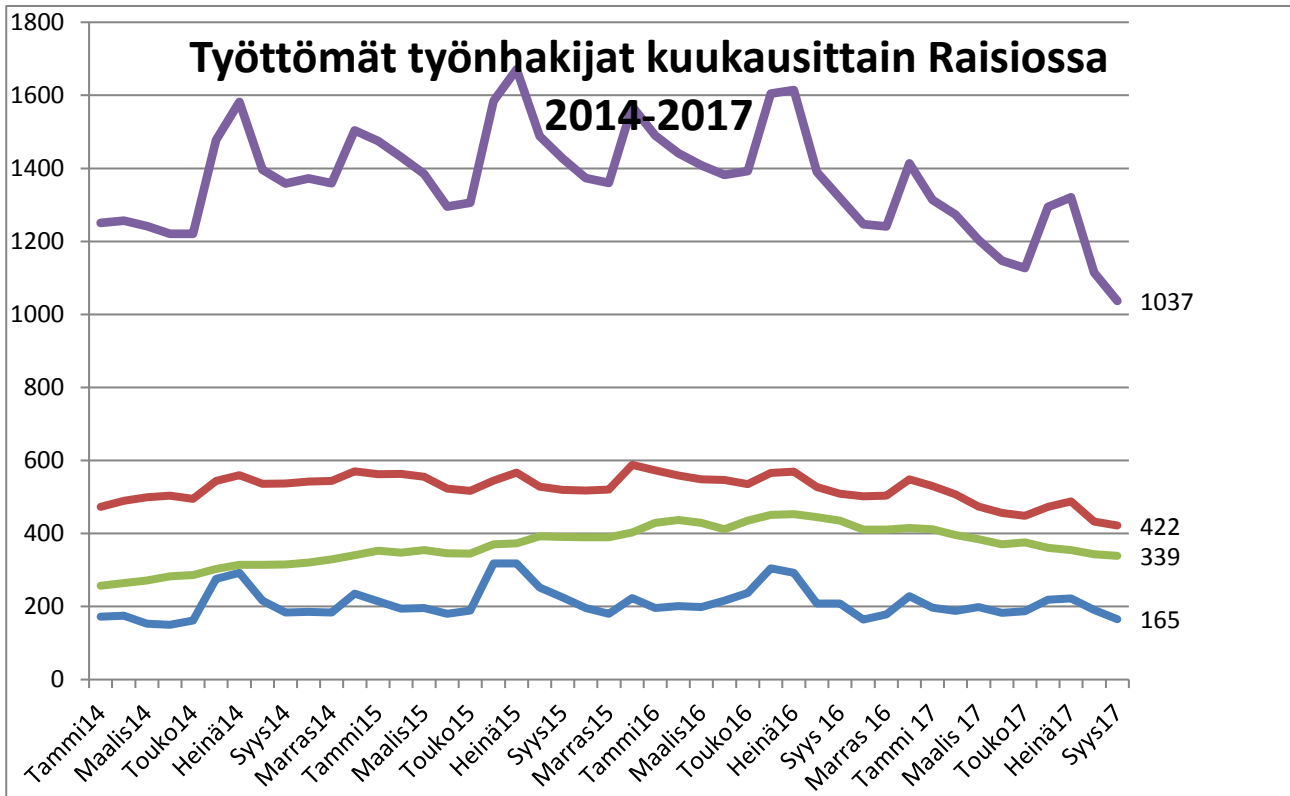
Poikkeuksellisen pitkä taloudellinen taantuma koetteli myös Raisiota voimakkaasti. **Työttömyysaste noudatti tammikuusta 2014 alkaen seutukunnan työttömyysasteen linjaa, mutta on kuitenkin ollut koko ajan n. 1,5 % alle koko seudun työttömyysasteen.** Työttömyys oli Raisiossa toukokuun lopussa 2017 9,7 %. Työttömyys kasvoi yhtäjaksoisesti vuoden 2008 lopulta alkaen kunnes kuluvan vuoden alussa alkoi nopeasti laskea Varsinais-Suomen ja Vakka-Suomen positiivisen rakennemuutoksen ansiosta. **Työttömyys on alentunut hieman enemmän yli 50-vuotiaiden ja pitkäaikaistyöttömien keskuudessa kuin alle 25-vuotiaiden ikäryhmässä.**

Työttömyys Raisiossa syyskuussa 2017

• Työttömiä työnhakijoita	1037
• Työttömyysaste	8,9 %
• Pitkäaikaistyöttömiä *)	339
• <u>Rakennetyöttömiä yhteensä**)</u>	682
• Nuorisotyöttömiä (alle 25 v.)	165
• Yli 50-vuotiaita	422
• Avoimet työpaikat	149

*) Vähintään vuoden yhdenjaksoisesti työttömänä olleet

***) Pitkäaikaistyöttömien lisäksi sisältää myös viimeisen 16 kk:n aikana yhteensä vähintään 12 kk työttömänä olleet, tvm.poliittisilta palveluilta työttömäksi jääneet ja tvm.pol. palveluilta uusille palveluille siirtyneet

1.2 Väestön hyvinvointi ja terveys

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos toteuttaa aikuisväestön hyvinvointitutkimusta (ATH) kahden vuoden välein. Raisio on yksi viimeksi toteutetun tutkimuksen kunnista. Tutkimus on tehty lähettämällä satunnaisotannalla 1000 raisiolaiselle yli 20-vuotiaalle kyselylomake, jossa kartoitetaan aikuisväestön elinoloja, koettua hyvinvointia, osallisuutta, elinympäristön turvattomuutta ja väkivaltaa, tapaturmia, terveydentilaa, mielenterveys- ja päihdeongelmia, kroonisia sairauksia ja allergioita, suun terveyttä, toimintakykyä ja arjessa selviytymistä, työkykyä, elintapoja ja riskitekijöitä, ravitsemusta, päihteitä ja riippuvuuksia, palveluiden tarvetta ja käyttöä sekä terveyden edistämistä ja sairauksien ennaltaehkäisyä. Koko maata koskeva tutkimusaineisto kerättiin 5000:lta satunnaisesti valitulta henkilöltä. Viimeinen tutkimus tehtiin syksyllä 2016 ja sen tulokset on julkaistu. Raisiolaisten vastausaktiivisuus oli kokonaisuudessaan 49 %. Vastausaktiivisuus vaihteli ikäryhmien välillä paljon. 20-54-vuotiaiden ryhmässä 34 %, 55-74-vuotiaiden ryhmässä 65 % ja 75+-vuotiaiden ryhmässä 61 %. Koska ATH-tutkimusjaottelu poikkeaa tämän hyvinvointikertomuksen ikäkaari-ajattelusta, esitetään tutkimuksen keskeiset havainnot tässä yleisessä osiossa.

Raisiolaiset osallistuvat keskimääräistä enemmän järjestöjen, yhdistysten ja harrastusryhmien toimintaan yli 55-vuotiaiden ja yli 75-vuotiaiden ikäluokassa. 20-54-vuotiailla osallistuminen on vähäisempää kuin maassa keskimäärin. Päinvastainen tulos on yhteydenpidossa sukulaisiin ja ystäviin. Siinä tutkimuksen nuorten ikäluokka 20-54-vuotiaat on selvästi aktiivisempi kuin muualla, mutta samanaikaisesti yksinäisyydenkokemukset heillä ovat vahvempia tässä ikäluokassa.

Liikunnan harrastamisessa raisiolaiset ovat samalla tasolla kuin muualla maassa, mutta ikäluokassa 55-74-vuotiaat raisiolaiset ovat muuta maata aktiivisempia.

Raisiolaiset olivat nuorimmassa ikäluokassa 20-54-vuotiaissa tyytymättömämpiä asuinpaikan liikenneolosuhteisiin kuin maassa keskimäärin. Sitä vastoin asuinpaikan olosuhteisiin oltiin tyytyväisiä koko maassa ja Raisiossa, 55-74 ja 75+-vuotiaat raisiolaiset jonkin verran tyytyväisempiä kuin muualla maassa.

Internetin käyttö on 55-74-vuotiaiden raisiolaisten keskuudessa yli 80 % ja 75+-vuotiaiden keskuudessa yli 40 %. Molemmat ovat hieman korkeammalla tasolla kuin muualla Suomessa.

Elämänlaatunsa raisiolaisista 70 % 20-54-vuotiaista kokee hyväksi mikä on huomattavasti yli suomalaisten keskiarvon. Raisiolaiset kokevat elämänlaatunsa paremmaksi kuin muualla Suomessa kaikissa kolmessa tutkimuksen ikäluokassa. Tyytyväisyys elämänlaatuun laskee kuitenkin voimakkaasti 55-ikävuoden jälkeisissä ryhmissä ja eniten 75+-vuotiaiden ryhmässä. Tämä trendi on sama koko maan kattavassa aineistossa kuin raisiolaisia käsittelevässäkin. Vähän yli puolet raisiolaisista kertoo tunteneensa itsensä onnelliseksi viime aikoina ja yli 80 % on tyytyväisiä ihmissuhteisiinsa.

Yksinäisyyden kokemuksia raisiolaisilla on 12-13 %:lla nuorimmasta tutkimusryhmästä mikä on selvästi enemmän kuin muualla maassa. Myös 75+-vuotiaat tuntevat yksinäisyyttä useammin kuin maassa keskimäärin. Raisiolaiset pitävät yhteyttä kotitalouden ulkopuolisiin ihmisiin hieman vähemmän nuorimmassa ja vanhimmassa ikäluokassa.

Raisiolaiset äänestivät kunnallisvaaleissa aktiivisemmin vanhimmassa ikäluokassa kuin muualla Suomessa. Raisiolaiset kokevat lyövänsä laimin kotiasioita työn vuoksi selvästi harvemmin kuin Suomessa yleensä.

Väkivallan tai uhkailun kohteeksi on joutunut 17 % nuorimmasta ikäluokasta ja 2,5 % vanhimmasta ikäluokasta mikä on enemmän kuin koko maassa. 55-74-vuotiaista 4,5 % oli kokenut samaa ja luku on koko maan tasolla.

Jalankulkuväylien liukkaudesta raportoi yli puolet raisiolaisista, mutta 75+-vuotiaiden ryhmässä koetaan tavallista enemmän haitallista liukkautta. Tästä huolimatta raisiolaisilla 75+-vuotiailla kaatumistapaturmia on selvästi maan tasoa vähemmän. Pyöräilykypärän käyttö on raisiolaisilla aikuisilla yleisempää kuin muualla maassa.

Raisiolaisten sairastavuusindeksi on maan keskitason yläpuolella. Kelan ikävakioitu sairastavuusindeksi oli vuonna 2016 100,9 ja indeksi on koko ajan noussut mikä on huolestuttava suunta. Kelan työkyvyttömyysindeksi oli maan keskitasoa suurempi 105,9 vuonna 2016. Raisiolaisista 55-74-vuotiaista 50 % arvioi työkykynsä heikentyneeksi. Raisiolaiset kokevat 20-54-vuotiaiden ryhmässä työkykynsä heikentyneeksi työn henkisen kuormituksen ja 55+-vuotiaiden ryhmässä työn fyysisten vaatimusten kannalta. 25-28 % raisiolaisista yli 20-vuotiaista ei usko jaksavansa työelämässä eläkeikään saakka. Nämä arviot eivät poikkea merkittävästi muun Suomen tuloksista.

Raisiolaisista 54-74-vuotiaista muuta maata isompi osa, lähes 50 %, kokee terveytensä maan keskiarvoa huonommaksi. Masennusoireilua viimeisen vuoden aikana vähintään 2 viikon ajan on kokenut 20-28 % raisiolaisista mikä on hieman muuta maata vähemmän, mutta varsinaista masennusta raisiolaisilla yli 55-vuotiailla on jonkin verran enemmän kuin yleisesti maassa, 75+-vuotiaista 11 %:lla. Itsemurha-ajatuksia raisiolaisilla on hieman vähemmän kuin suomalaisilla yleensä, mutta 11 %:lla 20-54-vuotiaista raisiolaisista sen tyyppisiä ajatuksia on. Unettomuutta on yli neljäsosalla raisiolaisista ja 75+-vuotiaista yli kolmasosalla.

Alkoholia raisiolaisista käyttää liikaa 30 % alle 75-vuotiaista (AUDIT-C), yli 75-vuotiaista 4 %. Alkoholinkäyttö on humalahakuista ja muuta maata suurempaa ja varsinkin vanhimmassa ikäluokassa vaihteluväli suuri. Varsinkin 20-54-vuotiaiden ikäluokassa humalahakuinen juominen on yleistä. Kannabiksen käyttöä on alle 55-vuotiaiden ikäluokassavähän yli 7 % :lla raisiolaisista, mikä on selvästi suurempaa kuin muualla maassa.

Rahapelaaminen on Raisiossa nuorimmassa ja vanhimmassa ikäluokassa muuta maata yleisempää. Erityisesti 75+-vuotiailla paljon muuta maata yleisempää vaihteluväli pelaamisessa erittäin suurta, mikä antaa viitteitä siitä, että osalla ikäihmisistä pelaaminen on ongelmallista ja pelaamiseen on kehittynyt riippuvuussuhde.

Lähes 30 % 20-54-vuotiaista raisiolaisista aikuisista kokee joutuneensa tinkimään ruuasta, lääkkeitä ja lääkärissä käynneistä rahan puutteen takia ja se on merkittävästi enemmän kuin muualla Suomessa.

Sepelvaltimotautia Raisiossa sairastetaan muuta maata vähemmän 75+-vuotiaiden ikäluokassa, vaikkei väestön kolesterolitaso ole muuta maata edullisempi eikä verenpaine alhaisempi. Selkäsairauksia raisiolaisilla 75+-vuotiailla on muuta maata enemmän. Raisiolaiset mittauttavat kolesterolin ja sokeriarvojaan ja verenpainettaan yli 55-vuotiaiden ryhmissä merkittävästi enemmän kuin muualla maassa. Ylipaino (painoindeksi > 30) rasittaa lähes 30 % :ia 55-75-vuotiaista raisiolaisista mikä on selvästi enemmän kuin muualla Suomessa. Lääkäripalveluja pidettiin harvemmin riittämättömänä kuin muualla varsinkin 20-54-vuotiaiden ryhmässä. alle 54-vuotiaista ja yli 74-vuotiaista raisiolaisista vähän useampi kuin maassa yleensä pitää hammaslääkäripalveluja riittämättöminä.

Arjen tehtävistä, lyhyiden matkojen kävelemisestä ja itsestä huolehtimisesta raisiolaiset ikäihmiset selviytyvät muita suomalaisia selvästi paremmin.

Raisiolaisista yli 55-vuotiaista pienempi osa hoitaa toimintakyvyltään heikentyntä puolisoaan kuin muualla maassa.

Lisätietoja:

<https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/aikuisten-terveys-hyvinvointi-ja-palvelututkimus-ath>

Kulttuurisen hyvinvoinnin merkitys on viime vuosina korostunut, kun tutkimustulokset taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista ovat kasvaneet. Valitettavasti esimerkiksi ATH-kyselystä kulttuurin ja taiteen harrastamista koskevat kysymykset ovat pudotettu pois.

Esimerkiksi lukemisen on todettu poistavan stressiä ja hidastavan ikääntymisen haittoja. Sujuva lukutaito lisää myös sosiaalista pääomaa ja ehkäisee syrjäytymistä.

Kirjaston käyttö (lainaus) on Raisiossa muuta maata aktiivisempaa, joskin vastaavasti fyysiset käynnit ovat hieman keskiarvon alapuolella. Kirjaston järjestämiin tapahtumiin osallistutaan selvästi muuta maata vilkkaammin (OKM kirjastotilastot 2016).

Kokonaislainaus Raisiossa 21,22 / asukas, valtakunnallinen ka 16,02 /as.

Lainaaajien määrä Raisiossa 51,74% asukkaista, valtakunnallinen ka. 36,29%

Fyysiset käynnit/asukasluku Raisiossa 7,37, valtakunnallinen ka. 8,98

Tapahtumiin osallistuminen/as.luku/1000 Raisiossa 270 kertaa, koko maassa 158,56 kertaa

Lisätietoja:

<https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/taiteesta-ja-kulttuurista-hyvinvointia>

<http://www.lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta-2017/>

Terveyden edistämisen aktiivisuus

TEA –viisari

Terveyden edistämisen vertailutietoa verkossa

TEA -viisari tuo esille kunnan toimintaa kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Palvelu tukee kuntien ja alueiden terveydenedistämistyön suunnittelua ja johtamista.

Terveydenedistämisaktiivisuuden (TEA) ulottuvuudet kuvaavat toimintaa eri näkökulmista. Perusajatuksena on, että toimiakseen laadukkaasti ja tehokkaasti kunnan on huomioitava kaikki nämä näkökulmat.

Seitsemän näkökulmaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen

Sitoutuminen

Organisaation sitoutuminen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen strategiatasolla.

Johtaminen

Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen organisointi, vastuiden määrittely sekä toimeenpano.

Seuranta ja tarveanalyysi

Väestön terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden seuranta ja tarveanalyysi väestöryhmittäin sekä raportointi johtoryhmälle ja luottamushenkilöille.

Voimavarat

Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen resursointi, esim. henkilöstön mitoitus ja osaaminen.

Yhteiset käytännöt

Yhteisistä toimintakäytännöistä sopiminen.

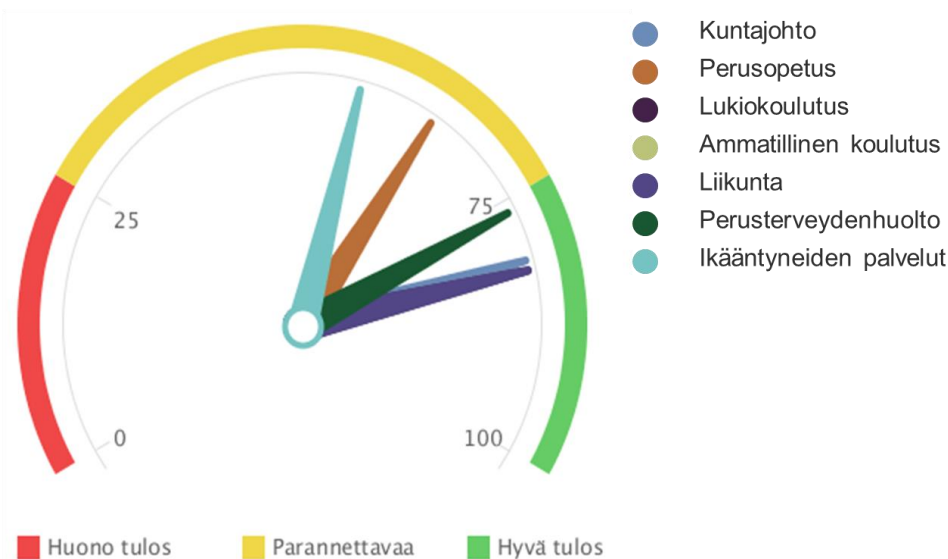
Osallisuus

Väestön mahdollisuus osallistua toiminnan kehittämiseen ja arviointiin.

Muut ydintoiminnot

Toimialakohtaiset terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen toiminnot, jotka jokaisessa organisaatiossa tulisi toteuttaa

Terveydenedistämisaktiivisuus : Raisio 2016

Lisätietoa:

<https://www.teaviisari.fi/teaviisari/fi/tulokset?view=NAKOKULMA&y=2016&chartType=pointer&cmp=&r=KUNTA680>

1.3 VÄESTÖRYHMITTÄINEN ANALYYSI**Lapset, nuoret ja lapsiperheet****Varhaiskasvatus**

Lapsen oikeuteen saada varhaiskasvatusta tuli muutos 1.8.2016 alkaen. Sen mukaisesti kaikilla lapsilla on

oikeus saada varhaiskasvatusta 20 tuntia viikossa. Varhaiskasvatusta ei kuitenkaan tule järjestää, kun lapsi osallistuu perusopetuslainmukaiseen esiopetukseen tai perusopetukseen. Varhaiskasvatusta on kuitenkin järjestettävä kokopäiväisesti, jos kaikki lapsen vanhemmat tai muut huoltajat työskentelevät kokoaikaisesti taikka opiskelevat, toimivat yrittäjinä tai ovat omassa työssä päätoimisesti. Varhaiskasvatusta on edelleen järjestettävä kokopäiväisesti kahden kuukauden ajan em. tilanteen päätyttyä. Jos lapsen vanhempi tai muu huoltaja jää kotiin hoitamaan perheessä asuvaa muuta lasta tai jää eläkkeelle, oikeus

varhaiskasvatukseen voi muuttua osa-aikaiseksi välittömästi.

Varhaiskasvatuksen järjestäjän on tarjottava vähintään kaksi vaihtoehtoista tapaa järjestää viikoittainen varhaiskasvatus: osapäiväisesti (4h/pv) tai osaviikkoisesti.

Toimikaudella 2016 – 2017 varhaiskasvatuspalveluissa oli monikulttuurisia lapsia n. 10 % kaikista lapsista. Monikulttuuristen lasten osuus Varppeen lastentarhan lapsista on noin 30 % ja lähentelee yksittäisissä lapsiryhmissä 50 %.

Syksyllä 2017 on Perhekeskus Satelliitista Sateenkaarikodon työntekijä ollut perheiden tukena mm. erilaisten lomakkeiden ja viranomaisten kanssa asioimisessa Varppeen päiväkodissa keskiviikkoihin tunnin ajan aamupäivällä. Varppeessa on myös Vedä hihasta – toimintamalli, jossa kehitysneuvolan psykologi ja perhetyöntekijä ovat maanantai- iltapäivisin perheiden käytettävissä.

Varhaiskasvatuksella on säännöllinen yhteistyö kehitys- ja perheneuvolan, perhepalvelun ja lastensuojelun työntekijöiden kanssa. He osallistuvat tarvittaessa lasten varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelman sekä HOJKS:n laadintaan.

Esiopetus

Esiopetuksen velvoittavuutta koskeva muutos tuli voimaan 1.1.2015 ja sitä on sovellettu 1.8.2015 lukien. Lain mukaan oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuotena lapsen on osallistuttava vuoden kestävään esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Raisiossa esiopetuksen

järjestämisestä vastaa varhaiskasvatuspalvelut. Perusopetuslain mukaista maksutonta esiopetusta ohjaa 1.8.2016 voimaan tullut esiopetuksen opetussuunnitelma.

1.8.2014 tuli voimaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, joka koskee myös esiopetusta. Lain tarkoituksena on mm. edistää opiskelijoiden ja lasten kasvua, kehitystä, oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntyä sekä vahvistaa opiskelu- ja oppilashuollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä.

Varpeen ja Kerttulan esiopetuksessa on ollut hanke, jonka työntekijänä on erityislastentarhanopettaja. Hänen tehtävänä on luoda toimintamalli erityistä ja tehostettua tukea saavien lasten siirtymisessä esiopetuksesta perusopetukseen. Käytännössä työntekijä on ollut kevätlukukauden esiopetuksen tukena ja syyslukukauden osallistunut perusopetuksessa näiden oppilaiden opetukseen. Hanke päättyy 31.12.2017. Toimintaa jatketaan omana työnä 1.1.2018 alkaen.

Kirjasto aloitti 2016 esikoululaisten mediakasvatushankkeen, 2017 toiminta on vakiintunut ja kaikki eskariryhmät kutsutaan kirjastoon tutustumaan kirjaston palveluihin, opetellaan kuvaamista tabletilla ja harjoitellaan kuvanlukutaitoja.

Avoim varhaiskasvatus

Avoimen varhaiskasvatuksen palveluna on ollut aikaisemmin vain kerhotoiminta. Elokuussa 2016 aloitettiin Raision seurakunnan kanssa uudenlainen yhteistyö, jossa varhaiskasvatuksen lastenhoitaja yhdessä seurakunnan lastenohjaajan kanssa toimii Wanhan pappilan puistossa ohjaajana sekä Pappilan perhetalon ohjaajana. Toiminta Perhetalossa on sekä ohjattua että vapaamuotoista lasten ja vanhempien yhdessäoloa.

Yhteistyö sosiaalitoimen ja perhepalvelujen kanssa

Syksyllä 2016 nimettiin kaikille päiväkodeille oma perhetyöntekijä, joka esittäytyi perheille päiväkodin toiminta-aikana. Henkilökunta ja perhetyöntekijä yhdessä ovat sopineet ajoista, jolloin perhetyöntekijä on päiväkodissa paikalla. Varhaiskasvatuksen perhetyö rakennetaan paikallisesti kuhunkin yksikköön sen omien tarpeiden ja asiakkaiden mukaan. Perhetyön ja päiväkotien yhteistyössä on tärkeänä tavoitteena lisätä varhaiskasvatuksen toimintaedellytyksiä ja rohkeutta perheiden tukemisessa. Perhetyö voi päivähoitossa olla mm. vanhempien tapaamista, palveluohjaamista, konsultointia ja ryhmien ohjaamista vanhemmille yhdessä henkilökunnan kanssa.

1.8.2017 alkaen Lapset puheeksi -menetelmän varhaiskasvatukselle muokattu keskustelulomake on osa kaikille lapsille laadittavaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Lomake annetaan huoltajille kotiin ennen keskustelua ja se käydään läpi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa.

Päiväkotien henkilökunta on koulutettu Lapset puheeksi -menetelmän käyttäjiksi ja asiasta on informoitu vanhempia vanhempainilloissa.

Varhaiskasvatus on osallisena kaupungin lähisuhdeväkivaltatyöryhmässä. Sen pohjalta ollaan luomassa toimintamalli lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamiseen sekä valmistellaan henkilökunnalle suunnattua koulutusta. Tavoitteena on antaa henkilökunnalle tietoa lähisuhdeväkivallasta ja valmiuksia ottaa asia puheeksi kaikissa ikäryhmissä. Esiopetusikäisten lasten vanhemmilta kysytään THL:n lähisuhdeväkivaltaan liittyvän mallin mukaiset kolme kysymystä keväällä vanhempainkeskustelujen yhteydessä.

Perhepalvelut

Perhepalveluissa on panostettu toimintaan, joka on nopeasti saatavilla, jalkautuu sinne missä perheet muutenkin asioivat ja perustuu asiakasperheiden tarpeisiin sekä sisällöltään että intensiteetiltään.

Tämän päivän lapsiperheiden vanhemmat ovat tottuneet käyttämään erilaisia sähköisiä palveluja ja perhepalvelut on halunnut pysyä tämän kehityksen mukana. Raision kaupunki on ollut mataloittamassa lapsiperheiden avun pyytämistä kehittämällä kaupungin nettisivuilta löytyvän sähköisen palvelukanavan Pyydä apua -napin.

Pyydä apua-napin kautta lapsiperheiden avun pyytäminen on tehty helpoksi; nappia voi painaa mihin aikaan vuorokaudesta tahansa ja missä tahansa. Yhteydenotot ovat olleet mm. lapsen kasvuun ja kehitykseen, vanhemmuuteen, parisuhteeseen tai erotilanteisiin liittyviä tilanteita. Napin kautta tullessiin pyyntöihin on vastattu viimeistään seuraavan arkipäivänä. Pyydä apua -napista ollaan tekemässä LAPE-hankkeen tiimoilta maakunnallinen palvelu.

Perhepalveluissa on viime vuosina kehitetty myös tavoitteellisesti jalkautuvaa työtettä. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat ala- ja yläkoulujen omat psykiatriset sairaanhoitajat, yläkoulun oma sosiaalityöntekijä, palveluohjaaja sekä päiväkodeille nimetyt perhetyöntekijät. Varppeen lastentarhassa on kerran viikossa ”Vedä hihasta” -palvelu, jossa perheneuvolan sosiaalityöntekijä ja psykologi jalkautuvat auttamaan ja tukemaan lapsiperheitä päiväkodin tiloihin. Jalkautuvien palveluiden tavoitteena on madaltaa perheiden kynnystä saada ja hakea apua lapsen ja perheiden elämään liittyvissä kysymyksissä ja pulmatilanteissa.

Neuvolan kanssa käynnistettiin pilotti Baby-infoista syksyllä 2016 (ent. ennaltaehkäisevät käynnit raskaana oleviin perheisiin). Kun perheeseen syntyy ensimmäinen lapsi tai perhe on juuri muuttanut Raisioon, neuvola tarjoaa perhetyöntekijän kotikäyntiä ennen vauvan syntymää. Käynnillä jutellaan vauvan tuloon liittyvistä ajatuksista, kartoitetaan mahdollinen palvelun tarve ja esitellään kattavasti raisiolaisia vauvaperhepalveluita huomioiden mm. yhdistykset ja seurakunta. Baby-infot ovat vakiinnuttaneet paikkansa yhtenä perhetyön muodoista.

Raision lastenneuvoloissa oli aiemmin käytössä Turun yliopiston Lastenpsykiatrian tutkimuskeskuksessa kehitetty Voimaperheet -hoito-ohjelma, joka on lapsuusiän käytöshäiriöiden hoitoon ja ennaltaehkäisyyn tarkoitettu perheille suunnattu interventio. Hoito-ohjelma toteutettiin internetin ja puhelimen välityksellä. Voimaperheet-hoito-ohjelman jäätyä pois Raisiosta, oli neuvoloissa kuitenkin edelleen tarvetta tukea nopeasti vanhempia lasten käytöshäiriöihin liittyen. Neuvola ja perhepalvelut kehittivät yhdessä PerhepalvelutGO!-mobiilipalvelun. Neuvolasta ohjataan palveluun alle kouluikäisten lasten vanhempia, jotka tarvitsevat tukea, kun lapsella on esim. tottelemattomuutta, uhmakkuutta tai aggressiivista käytöstä ja vanhemmat kokevat olevansa keinottomia. PerhepalvelutGO! -palvelu tarjoaa vanhemmille etäneuvontaa ja -ohjausta puhelimen välityksellä. Tärkeä osa ohjausta on vanhemman ja lapsen välisen positiivisen vuorovaikutuksen vahvistaminen.

Alakouluilla on herännyt tarve saada opettajille vertaistukea ja aikaa erilaisten teemojen keskusteluun. Yhteistyössä perhepalveluiden ja alakoulujen kanssa on syksyllä 2017 käynnistetty pilottina Opekahvila, joka kokoontuu kerran kuukaudessa vuorotellen eri alakouluilla. Opekahvilan tarkoituksena on keskustella koulumaailmaan liittyvistä teemoista opettajien kanssa, jolloin opettajien vertaistuki nousee tärkeänä asiana keskiöön.

Perheneuvolassa on edelleen kehitetty erilaisia ryhmätoimintoja yhteistyössä muiden hallintokuntien kanssa. Tavoitteena on vastata entistä paremmin perheiden tarpeisiin jo varhaisessa vaiheessa myös vertaistuen kautta. Erityisesti perheet, joissa eron jälkeinen yhteistyö vanhempien välillä on riitaisaa, näkyvät kasvavana asiakasryhmänä myös lastensuojelussa. Myös uusperheproblematiikka heijastuu enenevässä määrin lastensuojeluun. Yhtenä uutena ryhmätoimintona ensi vuonna käynnistyy uusperheiden

vanhemmille suunnattu ammatillisesti ohjattu vertaisryhmä. Ryhmätoiminnoista asemansa on vakiinnuttanut Ihmeelliset vuodet- ryhmä, joka on tarkoitettu käytöshäiriöisten lasten vanhemmille.

Syksystä 2013 aloitettu Lapset puheeksi -menetelmäkoulutus on havaittu hyväksi yhteiseksi työkaluksi varhaiskasvatuksessa ja kouluilla sekä muissa peruspalveluissa, esim. hammashoidossa. Menetelmän tarkoitus on lapsen hyvinvoinnin kannalta keskeisten tekijöiden kartoittaminen ja vahvistaminen, lapsen kehityksen tukeminen ja ongelmien ehkäiseminen. Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksia tarjotaan kaksi kertaa vuodessa kaikille Raision kaupungin työntekijöille maksuttomana.

Lastensuojelu

Lastensuojelutoimiston arviointi- ja päivystystyöryhmää on kehitetty monitoimijaisempaan suuntaan laajentamalla työryhmää perheneuvolan, aikuissosiaalityön sekä päihde- ja mielenterveysyksikön työntekijällä. Työryhmän tarkoituksena on saada lastensuojeluilmoitus tai yhteydenotto sosiaalihuollon tarpeen arvioimiseksi suoraan oikean tahon työn alle ilman turhaa viivettä.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen palveluissa tapahtui syksyn 2016 aikana yllättävää ja äkillistä sijaishuollon tarpeiden kasvua, mikä ei ole taittunut kevään 2017 aikana. Sijoitusten määrän vähenemistavoitteeseen ei ole päästy. Vuoden 2017 ensimmäisen puolen vuoden aikana kiireellisten sijoitusten määrä on kasvanut viisinkertaiseksi aiempaan vuoteen verrattuna. (6/2016 kiireellisiä sijoituksia 5, 6/2017 25) Sijoituksille on ollut tunnusomaista mm. se, että 17 vuotta täyttäneiden osuus on ollut suuri (8 kpl) sekä toisaalta se, että sijoitetut eivät välttämättä ole olleet lastensuojeluasiakkuudessa (8 kpl), vaan sijoitus on ollut lähes ensimmäinen toimenpide.

Vuoden 2017 aikana lastensuojelutoimistossa on valmistauduttu pilotoimaan THL:n lanseeraamaa Systemisen lastensuojelun toimintamallia 1.3.2018 lukien. Kuluvan vuoden aikana lähes koko henkilökunta koulutautuu systeemiseen ajatteluun. Lastensuojelutyön rakenteita myös kehitetään siten, että systeemisen mallin mukainen toiminta on mahdollista. Kehittämistyötä tehdään yhdessä LAPE-hankkeen kanssa.

Perhevalmentajaklinikka

Perhepalvelut on myös jatkanut tiivistä opiskelijayhteistyötä Turun ammattikorkeakoulun, Rasekon ja Turun kristillisen opiston kanssa. Varsinkin perhetyön tiimissä on harjoittelijoita vuosittain noin kymmenkunta. Opiskelijoilla on mahdollisuus tutustua perhetyöhön ja sen moniammatilliseen osaamiseen. Yhteistyötä pyritään elvyttämään myös Turun yliopiston kanssa.

Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen

Yhteistyötä kaupungin, Raision seurakunnan ja eri järjestöjen kanssa on tiivistetty vapaaehtoistyön koordinoimisessa ja kehittämisessä. Elokuussa 2016 on otettu käyttöön Kirkkopalveluiden ylläpitämä www.vapaaehtoistyö.fi/raisio -sivusto, jonka kautta voi rekrytoida uusia vapaaehtoisia ja tarjota vapaaehtoistyötehtäviä. Tavoitteena on saada vapaaehtoistyön kautta lisää apua ja tukea kaiken ikäisille, niin lapsiperheille kuin ikäihmisille. Vapaaehtoistyön kautta on saatu esimerkiksi läksyvalmentajia auttamaan yksilöllisesti lapsia läksyjenteossa sekä päiväkodeille, kouluille tai yksittäisille lapsille oma MLL:n kylämummi tai -vaari. Seurakunnalla on vapaaehtoistyön kautta toimiva lapsiperheille suunnattu ”JEESI-lapsiperheiden apu”, jonka kautta voi saada lyhytkestoista apua kotiin.

Hanketoiminta

Hallituksen kärkihankkeen ”Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman” eli ns. LAPE-muutosohjelman maakunnallisen hankkeen hallinnoijaksi on valittu Raision kaupunki. Lupa auttaa! - hanke kattaa koko Varsinais-Suomen ja kestää 2017 – 2018. Tavoitteena hankkeessa on laaja-alainen muutos lapsiperheiden

palveluissa, ja se tulee ohjaamaan kunnissa tehtävää muutos- ja kehittämistyötä kohti yhteistä maakunnallista järjestäytymistä. Muutosohjelman neljä kehittämiskokonaisuutta ovat: 1) Toimintakulttuurin muutos, 2) Matalan kynnyksen palveluiden kehittäminen, 3) Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena, sekä 4) Erityis- ja vaativimman tason palveluiden kehittäminen. Varsinais-Suomen maakunta vie kehittämistoimintaa eteenpäin kaikkien neljän kokonaisuuden osalta. Osana hanketta maakunnan kunnat järjestävät omat ns. LAPE-ryhmät, joina Raisiossa toimii lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisen työryhmä.

Perhekeskus Satelliitti

Perhekeskus Satelliitti on osa Raision kaupungin perhepalvelujen ja sivistyskeskuksen toimintaa. Perhekeskuksen vakituista toimintaa pyörittää Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri. Perhekeskus on palvelumalli, joka kokoaa yhteen lapsiperheiden hyvinvointia ja terveyttä edistävät ja varhaisen tuen palvelut sekä kolmannen sektorin toimijat. Tavoitteena on tarjota helposti saavutettavaa kulttuurisensitiivistä vertaistukea kaikille raisiolaisille, jotta perhekeskustoiminnassa toteutuu kahden suuntainen kotoutuminen. MLL:n vastuulla on perhekeskustoiminnan koordinaatio yhteisesti sovittujen tavoitteiden mukaisesti, joita täydennetään ohjausryhmässä.

Perhekeskuksen toiminta on kaikille avointa ja maksutonta. Toiminta on nopeasti monipuolistunut ja tavoittanut suuren joukon raisiolaisia pikkulasten perheitä.

Suomenkieltä ja läksyjen lukua Perhekeskus Satelliitissa

Maahanmuuttajataustaisille kotiäideille ja lapsille perhekeskus Satelliitissa järjestetään suomenkielen opetusta. Äitien opiskellessa suomenkieltä, pieniä lapsia ohjaa lastenhoitaja viereisessä tilassa. Suomenkielen opetuksesta vastaa Raisio-opisto. Sateenkaarikoto ry järjestää Satelliitissa maahanmuuttajataustaisille palveluohjausta. Sateenkaarikoto ry:llä on maahanmuuttajataustaisille perheille suomenkielen opetusta ja kotoutumista edistävää toimintaa opetuskoti Mustikassa Turussa ja Pikku-Mustikassa Kaarinassa.

Kouluikäiset

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tärkeitä tukipilareita ovat oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisten palveluiden määrä ja saavutettavuus. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tuli voimaan 1.8.2014. Oppilas- ja opiskelijahuollon kokonaisuuteen kuuluvat opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto, oppilas- ja opiskeluhuollon palvelut, joita ovat psykologi- sekä kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opetussuunnitelmaan sisältyvä oppilashuollon suunnitelma toimii eri kouluissa toteutettavien palveluiden yhtenäisen laadun takeena. Yhteisöllinen oppilashuolto keskittyy kouluissa ennaltaehkäisevään työhön, yksilökohtainen oppilashuolto toimi moniammatillisesti lapsen ja nuoren tukena heidän tarpeidensa mukaan.

Päiväleiri Kesärannassa

Alakouluissa on kaksi koulupsykologia ja elokuussa 2016 aloitti toimintansa kolmas koulupsykologi nuoruusikäisille yläkoulussa ja lukiossa. Tavoitteena on saada Rasekoon neljäs koulupsykologi. Yläkoulussa on toiminut kokoaikainen koulukuraattori jo pitkään, alakoulujen koulukuraattori aloitti tehtävässään helmikuussa 2017. Alakoulujen koulukuraattorin

työaika jaetaan kuudelle koululle. Lukiota ja esiopetuksesta koulukuraattorin palvelu puuttuu kokonaan. Rasekossa on kaksi koulukuraattoria. Oppilashuollon yhteistyötahoina yläkoulussa toimivat sosiaalityöntekijä ja psykiatrinen sairaanhoitaja. Alakouluissa sosiaalityöntekijät ja psykiatrinen sairaanhoitaja työskentelevät tarpeen mukaan. Kouluterveydenhoitajan palvelua on kaikilla kouluilla suhteutettuna oppilasmäärään. Terveystenhoitajan tavoittaa yläkoulussa kaikkina päivinä. Muulloin opetushenkilöstö arvioi oppilaan terveydentilaa ja järjestää tarvittavan tuen. Tavoitteena on ennen muuta lisätä ennaltaehkäisevää työtä ja järjestää hyvinvointia tukevaa toimintaa. Nykyiset resurssit eivät vastaa lasten ja nuorten tarpeisiin tällä hetkellä. Etenkin esiopetuksessa ja alakouluissa tarvittaisiin enemmän psykologin ja kuraattorin palveluita. Toisaalta palveluja puuttuu edelleen muiltakin asteilta.

Kouluterveyskysely tehtiin v. 2017 4-5.luokkalaisille ja heidän huoltajilleen, 8.-9. luokkalaisille, lukion 1.-2. vuoden opiskelijoille sekä ammatillisessa koulutuksessa opiskeleville. Kysely ei kaikilta osin toiminut moitteettomasti ja useita vastauksia sekä 8.-9.-luokilla että lukiossa jäi rekisteröitymättä palveluun teknisten ongelmien vuoksi. Vastanneista oppilaista yksinäisyyttä kokee 3% 4.-5.-luokkalaisista ja 5,4% 8.-9.-luokkalaisista. Lukiossa 9,8% kokee yksinäisyyttä. Oman terveydentilansa kokee keskinkertaiseksi tai sitä huonommaksi 6,0% 4.-5.-luokkalaisista, 16,3% 8.-9.-luokkalaisista ja 14,8% lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista. Vähintään tunnin päivässä liikkuu 52% 4.-5.-luokkalaisista, mutta 8.-9.-luokkalaisista ainoastaan 17,1% , lukiolaisista 14% ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista enää 10,5%. Ylipainoisia on 20,1% 8.-9.-luokkalaisista, 15,7% lukiolaisista ja 26,6% ammatillisessa koulutuksessa opiskelevista. Huolestuttavaa on unen määrän vähäisyys suurella osalla nuorista, sillä puolet heistä nukkuu arkisin alle 8 tuntia.

Kouluterveyskyselyn mukaan yhdeksän kymmenestä 4.-5.-luokkalaisesta on tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä. 8.-9.-luokkalaisista tyytyväisiä on kahdeksan kymmenestä. Lähes kaikki alakoululaiset ja yhdeksän kymmenestä 8.-9. luokkalaisista kokee olevansa tärkeä osa koulu- ja luokkayhteisöä. Ammatillisissa oppilaitoksissa juuri kukaan ei koe kuuluvansa koulu- tai luokkayhteisöön.

Kouluterveyskyselyn lisäksi uuteen opetussuunnitelmaan kuuluvat Move-mittaukset antavat säännöllisesti tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Mittaukset tehdään 5. ja 8. luokilla.

Terveyden edistämistyö neuvoloissa sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa

Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoa sekä ehkäisevää suun terveydenhuoltoa ohjaa valtuustokausittain sosiaali- ja terveyslautakunnan hyväksymä toimintaohjelma. Toimintaohjelma perustuu valtakunnallisiin säädöksiin, suosituksiin ja menetelmäohjeisiin sekä tieteelliseen näyttöön perustuvaan tietoon lasten ja lapsiperheiden terveyden edistämiseksi. Toimintaohjelma tukee käytäntöjen yhtenäistämistä, laadun parantamista ja eriarvoisuuden vähentämistä.

Terveysneuvonta pitää sisällään neuvolaikäisten, koululaisten, opiskelijoiden ja lasta odottavien äitien ennaltaehkäisevän, lakisääteisen terveydenhuollon. Raision terveysneuvonnassa työskentelee 16½ terveydenhoitajaa ja Ruskolla 4 terveydenhoitajaa. Raision kaupungin alueella toimii neljä neuvolaa; Keskusta, Paikkari ja Kuloinen, joissa on äitiys-, lastenneuvola- ja perhesuunnittelupalveluita sekä Petäsmäen neuvola, jossa on pelkästään lastenneuvola.

Kaikilla Raision perusopetuksen kouluilla on oma terveydenhoitaja. Raision lukiossa ja Vaisaaren yläkoulussa toimii yhteensä kaksi terveydenhoitajaa. Opiskelijaterveydenhuollossa Rasekon ammattiopistolla työskentelee yhteensä kaksi terveydenhoitajaa. Rasekon opiskelijamäärä on kasvanut ja kasvaa edelleenkin, kun toimintaa on keskitetty Raisioon.

Äitiysneuvolan tarkastuksilla pyritään turvaamaan raskaana olevan naisen ja sikiön terveys ja hyvinvointi sekä edistämään koko perheen terveyttä ja hyvinvointia. Synnytyksen jälkeen ensisynnyttäjien perheeseen tehdään kotikäynti. Vuoden 2016 alusta lähtien isyylain muutosten myötä isyyden tunnustaminen tuli mahdolliseksi jo odotusaikana äitiysneuvolan vastaanotolla. Terveydenhoitajien pitämään perhevalmennukseen osallistuvat lähes kaikki ensimmäistä lastaan odottavat perheet.

Lastenneuvoloissa seurataan lapsen terveyttä, kasvua ja kehitystä määräaikaistarkastuksin. Tarvittaessa ohjataan jatkotutkimuksiin ja hoitoon sekä tuetaan perhettä vaativassa kasvatustehtävässä.

Kehitysneuvola

Kehitysneuvola on tarkoitettu lapsille, joiden kehityksestä ja oppimisesta herää huolta kotona, neuvolassa tai varhaiskasvatuksessa. Palvelut on suunnattu ensisijaisesti alle kouluikäisille lapsille Raisio-Rusko-yhteistoiminta-alueella.

Neurolat, varhaiskasvatuksen erityisopettajat, muut erityistyöntekijät ja lääkärit voivat lähettää lapsen kehitysneuvolaan, kun on tarve miettiä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyviä asioita tarkemmin.

Kehitysneuvolan moniammatillinen työryhmä tekee lapsen yleisen kehitystason arvion. Työryhmä suunnittelee arvioiden perusteella yhdessä vanhempien ja lähiaikuisten kanssa tarvittavia tukitoimia ja kuntoutusta sekä laatii tarvittaessa kuntoutussuunnitelman, tekee tarpeelliset lausunnot ja lähetteet sekä seuraa suositellun kuntoutuksen toteutumista ja tuloksia.

Kirjastopalvelut

Sujuva lukutaito ehkäisee syrjäytymistä ja edistää pääsyä jatko-opintoihin. Kirjasto tukee kouluja lukutaidon ja lukuharrastuksen edistämiseksi ja kaikki peruskoulun 2. -9. luokat kutsutaan kirjastoon tutustumaan kirjaston käyttöön, mediataitoihin ja kirjavinkkauksiin. Lisäksi monet luokat vierailvat kirjastossa oma-aloitteisesti osana koulupäivää.

Mikäli oppilaalla on lukivaikeuksia, kirjasto välittää tunnukset äänikirjoja tarjoavaan Celia-palveluun.

Suun terveydenhuolto

Suun terveydenhuollon neuvonta on osa perhevalmennusta. Ensimmäistä lastaan odottavat vanhemmat voivat varata ajan suuhygienistin vastaanotolle hoidon tarpeen arvioon ja omahoidon toteutuksen opastukseen.

Terveydenhoitaja ottaa suun hoitoon liittyvät asiat puheeksi 0-1 vuotiaiden neuvolakäynneillä ja ohjaa tarvittaessa hammaslääkärille tai suuhygienistille. Pääpaino on ehkäisevässä hoidossa huomioiden myös purennan kehitys.

Alle kouluikäisistä kutsutaan 1v6kk ikäiset sekä 3 ja 5-vuotiaat lapset tarkastukseen hammashoitajalle tai suuhygienistille. Mikäli lapsen tilanne edellyttää hänet ohjataan hammaslääkärille tai kutsutaan seurantakäynnille. Huomiota kiinnitetään erityisesti ravintotottumuksiin ja suun puhdistukseen. Ikäluokkatarkastusten lisäksi kutsutaan yksilöllisin välein, jos on tarvetta.

Koululaisista kutsutaan kaikki 1,5 ja 8 luokkien oppilaat (myös muut kuin raisiolaiset) Jokaisella tarkastus/ tutkimuskäynnillä arvioidaan hoidon tarve (korjaava, ehkäisevä ja oikomishoito) ja suunnitellaan mahdollinen jatkohoito. Kannustetaan oppilaita terveellisiin ravintotottumuksiin ja tupakoimattomuuteen. Ikäluokkatarkastusten lisäksi kutsutaan yksilöllisin välein tarpeen mukaan.

Suun terveydenhuollon terveysneuvontatilaisuudet järjestetään vuosittain 5 ja 7 luokkien oppilaille.

Toisen asteen oppilaitoksessa päätoimisesti opiskeleva voi hakeutua suun terveystarkastukseen opiskelupaikkakuntansa suun terveydenhuoltoon kerran opintojensa aikana kotipaikastaan riippumatta.

Aikuisia eli 18 vuotta täyttäneitä ei aktiivisesti kutsuta hoitoon, vaan jokaisen tulee varata itse aika tarkastuksessa sovitun aikataulun mukaisesti.

Raision terveysasema

Raision terveysasema tarjoaa lapsille ja nuorille perusterveydenhuollon palveluja. Terveysasema on raisiolaisten lasten ja nuorten ensisijainen hoitopaikka ja sieltä lapset ja nuoret voidaan tarvittaessa lähettää edelleen jatkotutkimuksiin- ja hoitoihin. Palveluiden tarkoituksena on tukea lasten ja nuorten kehitystä ja hyvinvointia ja antaa edellytyksiä tasapainoiseen elämään.

Mielenterveyspalvelut

Päihde- ja mielenterveysyksikön mielenterveystiimi ja koti tiimi tarjoavat mielenterveyspalveluja aikuisille. Mielenterveystiimin palveluihin pääsemiseksi tarvitaan lääkärin lähete. Jonotusaika on keskimäärin runsas kuukausi. Jonon ohi pääsevät alle 20-vuotiaat nuoret aikuiset, raskaana olevat sekä alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmat. Lisäksi mielenterveystiimin kautta järjestetään äkillisen järkyttävän tapahtuman kohdanneille akuuttia kriisiapua.

Vaikka mielenterveyspalveluissa työskennellään aikuisten kanssa, kohdistuu työ välillisesti myös perheellisten asiakkaiden lapsiin, jolloin se voidaan nähdä ennaltaehkäisevänä toimintana suhteessa lapsiin.

Mielenterveyden keskusliiton neuvontapiste päivystää säännöllisesti kirjaston aulassa.

Päihdepalvelut

Raision päihde- ja mielenterveysyksikön päihdepalveluja voivat käyttää alkoholin, lääkkeiden tai muiden päihdeiden käyttönsä liialliseksi tai haitalliseksi kokevat aikuiset ja heidän läheisensä. Myös muihin riippuvuusongelmiin (mm. pakonomaiseen pelaamiseen) on apua tarjolla. Päihdepalveluihin pääsee joko ottamalla itse puhelimitse yhteyttä yksikköön tai hankkimalla lähetteen lääkäriltä tai muulta sosiaali- ja terveysalan ammattilaiselta. Ensimmäisen vastaanottoajan saa yleensä 2 – 3 viikon sisällä yhteydenotosta.

Alle 18-vuotiaitakin voidaan ottaa hoitoon, mutta pääsääntöisesti heidät ohjataan Turun Nuorisoasemalle, jonka palvelujen käytöstä on tehty erillinen sopimus.

Iso osa asiakkaista on perheellisiä, mutta lapsiperheiden prosentuaalista osuutta ei ole tilastoista saatavissa. Muutaman selvittelykäynnin jälkeen laaditaan yhteistyössä asiakkaan kanssa hoitosuunnitelma. Hoito voi olla yksilö-, pari tai ryhmämuotoista.

Päihdepalveluissa on selkeästi havaittavissa ongelmien siirtyminen sukupolvelta toiselle. Ylisukupolvisen ketjun katkaisemiseksi otetaankin lapsiperheiden vanhempien kanssa aina puheeksi myös lapset. Usein päihdeongelmat ovat yhteen kietoutuneita mielenterveysongelmien kanssa.

Yleinen sosiaalityö

Yleinen sosiaalityö on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön suorittamaa ohjausta, neuvontaa, sosiaalisten ongelmien selvittämistä ja sosiaalihuoltolain mukaisten tukitoimien järjestämistä. Työtä ohjaa lainsäädäntö, joista tärkeimpinä sosiaalihuoltolaki, asiakaslaki ja toimeentulotukilaki.

Sosiaalityöllä vahvistetaan tuen tarpeessa olevien raisiolaisten voimavaroja ja tuetaan yksilöiden ja perheiden toimintakykyä ja itsenäistä selviytymistä. Tavoitteena on ehkäistä syrjäytymistä ja ratkaista sosiaalisia ongelmia. Yleisen sosiaalityön asiakkaina voivat olla kaikki raisiolaiset aikuiset ja lapsiperheet.

Sosiaalityön palvelujen puoleen voi kääntyä esimerkiksi seuraavissa elämäntilanteissa:

- elämänhallinnan haasteet
- asumisen ongelmat ja asunnottomuus
- alkoholi- tai muut päihderiippuvuusongelmat
- mielenterveyden ongelmat
- äkilliset kriisit, kuten ero, häätö tai kuolemantapaukset
- velkaantuminen ja talouden hallinnan ongelmat
- tarve sosiaaliturvaan ja -palveluihin liittyvään neuvontaan

Yleinen sosiaalityö on elämäntilanteen, ongelmien ja vahvuuksien kartoitusta. Asiakkaille tehdään palvelutarpeen arvio yhdessä asiakkaan kanssa. Asiakkaiden kanssa etsitään vaihtoehtoja elämäntilanteen parantamiseksi ja motivoidaan asiakkaita muutoksiin. Lapsiperheiden kanssa työskenneltäessä huomioidaan koko perhe. Sosiaalityön keinoja ohjauksen, neuvonnan ja verkostotyön lisäksi ovat harkinnanvarainen taloudellinen tuki, välitystilä sekä erilaiset sosiaalihuoltolain mukaiset tukitoimet kuten tukihenkilö, perhetyö, kotipalvelu, arkiapu ja tuettu asuminen. Sosiaalityöntekijät tapaavat asiakkaita toimistossa, kotona tai yhteistyökumppaneiden kanssa.

Yleistä sosiaalityötä tehdään tiimeissä, joita ovat maahanmuuttotiimi, asumistiimi ja yleisen sosiaalityön tiimi.

Yleisessä sosiaalityössä verkostotyö on keskeinen toimintatapa. Yhteistyötä tehdään mm. perhepalvelujen, päihde- ja mielenterveyspalveluiden, lastensuojelun, seurakunnan, kotihoidon, Kelan, palo- ja terveystarkastajan, kolmannen sektorin toimijoiden sekä terveydenhuollon kanssa.

Palveluun voi hakeutua ottamalla yhteyttä sosiaalitoimiston neuvontaan tai soittamalla suoraan sosiaalityöntekijälle. Lisäksi palveluun ohjaututaan muiden viranomaisten ja yhteistyökumppanien ohjaamana tai heidän tekemänsä ilmoituksen perusteella. Viranomaiset ja yhteistyökumppanit voivat tarvittaessa laatia ilmoituksen sosiaalihuollon tarpeessa olevasta henkilöstä tai perheestä. Määrätyissä tilanteissa viranomaisilla on sosiaalihuoltolain mukainen velvollisuus ilmoituksen tekemiseen.

Raision sosiaalitoimisto on mukana Prosos-hankkeessa kehittämässä tulevaisuuden sosiaalityötä ja työmenetelmiä.

Maahanmuuttajien kotouttaminen ja sosiaalityö hoidetaan Raisiossa aikuissosiaalityön maahanmuuttotiimissä. Yhteistyötä tehdään mm. työväenopiston ja vapaa-aika- ja kulttuuripalveluiden kanssa. Kotona oleville äideille järjestetään Perhekeskus Satelliitissa suomenkielen opetusta ja kulttuuriin perehdytystä. Lisäksi edistetään sosiaalisten verkostojen muodostumista ryhmäläisten välillä. Ryhmiin voi ottaa lapset mukaan. Kielen ja kulttuurin opetuksen aikana lapsille on järjestetty lastenhoito samoissa tiloissa. Seurakunnalla on kielten opetusta miehille ja naisille. Seurakunta on muutenkin aktiivinen yhteistyökumppani. SPR:n Arjen apu on apuna alkuvaiheen kotoutumisessa aikuissosiaalityön lisänä.

Maahanmuuttajat tarvitsevat ohjausta hakemusten ja lomakkeiden täytössä ja muiden tavallisten arjen asioiden hoidossa, joissa kielitaidottomuus ja muuttajan tietämättömyys vieraasta yhteiskunta-järjestelmästä aiheuttaa vaikeuksia.

Lounais-Suomen Mielenterveysseuran kanssa Raisiolla on sopimus kriisipalveluista, joihin raisiolaiset voivat hakeutua ilman lähetettä. Palveluihin on lyhyt jonotusaika ja hoitajaksot ovat 5-10 kerran pituisia tukikeskusteluja.

Vuonna 2013 toimeentulotuen piirissä oli 1575 perhekuntaa ja vuonna 2016 1487 perhekuntaa. Nuorten alle 25-vuotiaiden osuus toimeentulotuen saajista on pysynyt suhteellisen tasaisena, n. 27% toimeentulotuen piirissä olevista perhekunnista. Perustoimeentulotuki on siirtynyt 1.1.17 lähtien Kelaan. Sosiaalitoimi käsittelee edelleen täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakemukset.

Lapsiperheiden köyhyys on alkanut jälleen yleistyä muutaman vuoden vähenemisen jälkeen. Lapsiperheköyhyyden taustalla on työttömyyttä, niukkaa koulutusta ja työelämän muutosta. Viisi prosenttia koko maan lapsista asui perusturvan varassa elävissä perheissä vuonna 2014 (Okkosen artikkeli). Oletetaan, että tilanne voi muuttua parempaan suuntaan lähivuosien aikana positiivisen työllisyyskehityksen vuoksi.

Lapsiperheiden köyhyys vaikeuttaa lasten osallistumista ohjattuun harrastustoimintaan, toisinaan taustalla saattaa olla myös kulttuurisia esteitä. Kirjasto- ja kulttuuripalvelut on järjestänyt vuosina 2016 – 2017 OKM:n hankerahalla taidepainotteista maksutonta kerhotoimintaa Friisilän ja Kerttulan kouluissa, syksyllä 2017 alkoi alaluokkien oppilaille suunnattu orkesterikerho. Tavoitteena tulisi olla, että jokaisella lapsella olisi halutessaan mahdollisuus osallistua johonkin harrastustoimintaan.

Vammaispalvelut

Raision vammaispalvelun asiakasmäärät ovat kasvaneet, kun tarkastelu suoritetaan aikavälillä 2013-2017. Kasvua selittävät ensisijaisesti vaikeavammaisuuden ja vammaisuuden määritelmien laajeneminen, joka on johtanut paitsi asiakasmäärien selvään kasvuun myös haasteisiin arvioida tarkentuneiden diagnoosien pohjalta asiakkaiden toimintakyvyn rajoitteita vammaispalvelulain näkökulmasta. Raisiossa valtaosa vammaispalvelun asiakkaista on työikäisiä aikuisia. Palvelujen kasvupaineita tuo ikääntymisen aiheuttama lisääntyvä palvelutarve ja vammaisuuden arviointi. Myös vammaisten lasten määrä palveluissa on kasvanut.

Vuonna 2016 vammaispalvelun asiakaskohtaiset kustannukset ovat kuntavertailussa olleet keskitasoa pienemmät ja kasvukehitys on ollut maltillista. Sama kehityssuunta jatkuu vuonna 2017.

Toiminnan lähtökohtana on sosiaalihuoltolaki. Vammaispalvelulain mukaiset palvelut on suunnattu toimintakyvyltään vaikeavammaisille asiakkaille, joiden osalta sosiaalihuoltolain 14 § mukaiset palvelut eivät ole tarkoituksenmukaisia ja riittäviä. Palveluita järjestetään pääasiassa yksityisinä ostopalveluina. Palveluohjaus, sosiaalityö ja Honkamäen toimintakeskus ovat omana toimintana tuotettavia palveluita.

Palveluita järjestetään vammaispalvelujen kautta kaiken ikäisille henkilöille, jotka ovat vaikeavammaisia, vammaisia, erityistä tukea tarvitsevia, kehitysvammaisia, mielenterveyskuntoutujia tai moniongelmaisia. Muiden kuin vaikeavammaisten palveluja pyritään järjestämään sosiaalihuoltolain mukaisina. Sosiaalihuoltolain mukaisia palveluita ovat mm. asumispalvelut, tukihenkilötoiminta, kotiapu, kuljetuspalvelu, työtoiminta, avustukset ja pienehköt asunnonmuutostyöt.

Nuoret ja nuoret aikuiset

Nuorten hyvinvoinnista parhaiten kertovat Kouluterveyskyselyt perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa.

Koulunsa päättäneistä nuorista ja heidän elämäntilanteestaan tietoa saadaan eri tahoilta mm. oppilaitoksilta, TE -toimiston nuorisotyöttömyystilastoista, kutsunnoista jne, Etsivät nuorisotyöntekijät keräävät tietoja eri lähteistä. Asiakkuuksia on vuositasolla n. 100, joita ohjataan opintojen pariin tai työpaikan hakuun.

Työikäiset

Aikuisväestö Raisiossa kokee vähemmän univaikeuksia, masennusta ja psyykkistä kuormittuvuutta kuin väestö muualla maassa. Muissa ATH-tutkimuksen ikäryhmissä tilanne oli huonompi. Raisiolaiset myös kokevat elämänlaatunsa hyväksi (70 %) ja lähes 80 % on tyytyväisiä ihmissuhteisiinsa. Terveytensä työikäisistä raisiolaisista 27-28 % kokee terveytensä keskinkertaiseksi tai huonoksi.

Työikäisistä raisiolaisista 30 % kertoo käyttävänsä liikaa alkoholia ja 16 % juo humalahakuisesti. Päihteet ja runsas alkoholinkulutus onkin väestön hyvinvointia ja terveyttä uhkaava tekijä. Ikääntymisen vaikutuksista alkoholin sietokykyyn kiinnitetään liian vähän huomiota. Alkoholin käyttöä tulisi alkaa rajoittaa ainakin 40-vuoden iästä alkaen.

Aikuisten liikunta-aktiivisuus eli säännöllisesti kuntoliikuntaa harrastavien määrä on ATH-tutkimuksen mukaan Raisiossa työikäisen aikuisväestön kohdalla valtakunnan tasoa hieman alempana. Yli 55-vuotiaiden harrastuneisuus taas on valtakunnan tasoa hieman korkeammalla. Miesten aktiiviliikkujien osuus on hieman naisia korkeampi.

Liikuntaa kokonaan harrastamattomien osuus on työikäisissä samaa tasoa kuin Suomessa keskimäärin. Ryhmässä 55 – 74 -vuotiaat on harrastamattomia Raisiossa vähemmän kuin Suomessa keskimäärin. Miehistä harrastamattomien osuus on selvästi isompi kuin naisissa. Harrastamattomia miehiä on enemmän ja naisia taas vähemmän kuin Suomessa keskimäärin.

Harrastamattomuus heijastuu myös ATH:n lihavuusindikaattoreissa (kehon painoindeksi BMI ≥ 30 kg/m²) (%). Arvot ovat samoin miesten ja naisten osalta kuin harrastamattomuuden suhteessakin sekä sukupuolten välillä että verrattuna valtakunnan keskiarvoihin. Ikäryhmävertailussa 20 – 54 -vuotiaiden lihavuus on alle Suomen keskitason, kun taas 55 – 74 -vuotiaat ovat jonkin verran Suomen keskitasoa lihavampia.

Aikuisten liikunta-aktiivisuus ja lihavuus kulkee monella tavalla käsi kädessä. Panostamalla laajaan yhteistyöhön eri toimijoiden kesken arkiliikunnan lisäämiseksi ja ravintotietouden kehittämiseksi voidaan työikäisen aikuisväestön kohdalla saada isoja muutoksia terveysindikaattoreissa.

Ikäihmiset

Raisiolaisia aktiiviliikkujia eli kuntoliikuntaa useita tunteja viikossa harrastavia on 75 + -ikäisissä ATH - tutkimuksen mukaan 7,4 % eli hiukan vähemmän kuin valtakunnassa keskimäärin, 9,4 %. Tilanne on sama myös naisten ja miesten keskuudessa. Liikuntaa harrastamattomia on ikäryhmästä 46 % eli samaa tasoa kuin Suomessa keskimäärin. Osuus on kaiken kaikkiaan melko suuri. Panostamalla arkiaktiivisuuden

lisäämiseen voisi tilanne muuttua helposti positiiviseen suuntaan.

Kuitenkin lihavuustilastossa 75+ -vuotiaat ovat jonkin verran keskimääräistä alempana.

Ikäihmisten osallisuus 75+ -ikäryhmässä on selkeästi valtakunnan tasoa korkeampaa. Tulos kertoo merkittävästä aktiivisuudesta yhteiseen toimintaan ja heijastelee aktiivisten eläkeläisyhdistysten toiminnasta. Raisiossa ikäihmisten yhdistystoiminnassa on myös paljon liikunta-aktiviteetteja.

Raisiolaisille ikäihmisille on tarjolla paljon liikuntapalveluja sekä ohjattuja että omatoimisia. Palveluja tarjoavat kaupungin liikuntapalvelujen lisäksi

Raisio-opisto, muutamat urheiluseurat ja eläkeläisyhdistykset. Hulvelassa on oma kuntosali, jonka käyttö on aktiivista samoin Keskuspuistossa oleva ulkokuntosali, Kuntokeidas. Uintikeskus Ulpukassa on käytössä 65+ -liikuntakortti, jolla pääsee edullisella puolen vuoden kertamaksulla arkisin Ulpukan kuntosalille ja uimaan. Lisäksi Raisiossa on erinomaiset ulkoilureitit sekä kaupungin alueella että laajemminkin Varsinais-Suomessa Kuhankuonon reitistöllä.

Lukeminen hidastaa tutkitusti ikääntymisen haittoja. Kirjaston kotipalvelun piirissä on noin 35 raisiolaista ikäihmistä, jotka eivät omin voimin pysty kulkemaan kirjastoon. Kirjaston lainauspiste toimii Hulvelan palvelustalossa, jossa kokoontuu myös kirjaston vetämä lukupiiri. Celian (ent. Näkövammaisten kirjasto) palvelut tulivat kirjaston kautta välitettäväksi 2016, samalla palvelu laajeni käsittämään kaikki lukemisesteiset. Asiakkaita on tällä hetkellä runsaat 70.

Kirjasto- ja kulttuuripalvelut järjestävät senioreille säännöllisesti mm. maksuttoman Päiväkinon ja tietotekniikan käytön neuvontaan keskittyvän Näppärästi netissä –neuvontapalvelun (yhdessä Rasekon kanssa) sekä lisäksi vuosittain useita tapahtumia.

Raisiolaiset ikäihmiset ovat aktiivisia ja toimintakykyisiä toimijoita kunnassa.

Raision ikäihmisten palveluiden kehittäminen, suunnittelu ja toiminta pohjautuvat laadittuun ikäihmisten hyvinvointiohjelmaan (suunnitelma), jonka ”Vanhuspalvelulaki” (980/2012, § 5) velvoittaa laatimaan ja jonka kunnanvaltuusto hyväksyy. Ohjelma on osa

kunnan strategista suunnittelua. Ohjelmassa on toimenpiteitä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Ohjelmassa on painotettava kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä.

Laatusuosituksessa – Hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi (Stm 2017/6) painotetaan, että kunnassa

- tulee tukea ikääntyneen väestön terveyttä ja toimintakykyä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa
- lisätään vaikuttaviksi todettuja interventioita, kuten liikunta, kaatumisen ehkäisy, rokotuskattavuuden parantaminen ja ravitsemusneuvonta
- palveluvalikoima sisältää kohdennettuja toimenpiteitä riskiryhmille, liittyen muistin alenemiseen, kaatumiseen, yksinäisyyteen, päihteiden käyttöön, HR- oireyhtymään.

Raision ikäihmisten palveluissa tavoitteena on, että ikäihmiset asuvat mahdollisimman pitkään omassa kodissaan. Ympäri vuorokautinen hoito tehostetussa palveluasumisessa on viimeisin vaihtoehto asumiselle.

Tavoitteen saavuttamiseksi ikäihmisten palveluissa on kehitetty kevyempiä palveluratkaisuja, jotka painottuvat toimintakykyä ylläpitäviin, kuntouttaviin palveluihin. Kotona asumista tuetaan matalankynnyksen palveluilla – palveluohjauksella, ennaltaehkäisevillä kotikäynneillä (ENKO), palvelutarpeeseen perustuvalla kotihoidolla sekä

koti- ja päiväkontoutuksella. Erityisesti päivä- ja kotikuntoutusta on tarkoitus lisätä jo ensi vuonna 2018. Lisäksi tavoitteena on, että omaishoidon määrärahat pidetään sillä tasolla, että kaikille omaishoidon tuen kriteerit täyttävälle omaishoitajille voidaan maksaa omaishoidon tukea.

Matalankynnyksen palveluohjaus on keskeinen osa palvelujärjestelmää (Hulvelan Helmi) ja sen puitteissa organisoidaan monipuolista toimintaa ikäihmisille hyödyntäen myös kolmatta sektoria ja vapaaehtoistoimijoita. ENKO käyntien tarkoituksena on toteuttaa etsivää vanhustyötä. ENKO käynnillä tehdään laaja selvitys- ja palveluohjaustyö liittyen muistiin, katumiseen, yksinäisyyteen sekä päihteiden käyttöön palveluiden ulkopuolella oleville 80 ja 90 vuotta täyttäneille (kyseisenä vuonna). Koti- ja päiväkontoutuksessa ennaltaehkäistään ja ylläpidetään ikäihmisten toimintakykyä (fyysinen, psyykinen, sosiaalinen, kognitiivinen) ryhmämuotoisena toimintana. Päiväkontoutuksessa on myös erillinen ryhmä muistisairaille, joiden kognitiivinen toimintakyky ei mahdollista isossa ryhmässä kuntoutumista.

Raisiossa yhtenä ikäihmisten asumisen ratkaisuna on mahdollisuus myöntää tuettua palveluasumista Hulvelan senioriasunnossa. Tuettu palveluasuminen on ratkaisu niille ikäihmisille, joiden olemassa oleva asunto ei mahdollista asumista nykyisessä asunnossa, esimerkiksi asunto ei ole esteetön tai asuminen itsenäisesti ei enää onnistu. Tuetussa palveluasumisessa asumista voidaan tukea Hulvelan palvelukeskuksen palveluilla ja 24/7 toimivalla kotihoidolla.

Ikäihmisten palveluissa on myös panostettu monialaiseen henkilöstöön ja henkilöstön lisäämiseen palvelutarpeen kasvaessa. Kuntouttavaa henkilökuntaa on lisätty päiväkontoutuksessa, kotihoidossa ja tehostetussa palveluasumisessa. Kotihoidon hoitohenkilökuntaa on lisätty ja myös varahenkilömäärää on lisätty koko palvelutuotannossa varautuen vuosilomiin sekä lyhytaikaisiin poissaoloihin.

Ikäihmisten palveluissa on toteutettu vuonna 2016 tyytyväisyyskyselyt kotihoidon asiakkaille sekä tehostetun palveluasumisen asukkaille ja heidän omaisilleen. Pääsääntöisesti kyseisiin palveluihin oltiin tyytyväisiä, mutta myös kehittämiskohteita tuli esille.

Erilaisiin hankkeisiin osallistamalla ikäihmisten palvelujen kehittämiseen on tuotu uusia näkökulmia ja toimintatapoja ja suunnittelussa on pystytty huomioimaan tulevaisuuden tarpeet.